

Š R Á M K O V Y S O B O T K Y

S r p e n 1 9 6 5

Roč.II. - čís.8

Ladislav Stehlík

Š p á l o v ý m o b r a z ů m

Pivoňky na zahrádce
 a v džbánu kytky máků
 červeně zaráží.
 Krajina jasná v zkratce,
 kdo vkouzlil do náznaku
 strom, oblak, návrší ?

/ Úryvek z delší básně /

Toto číslo našeho Zpravodaje věnujeme především nedožitým osmdesátinám národního umelce Václava Špály. Ale nechceme psát jen obvyklé: "Václav Špála se narodil..." Ta životopisná data i rozbor jeho díla byly otištěny již mnohokrát. Zato se nám podařilo získat několik vzpomínek jeho přátel, které se vztahují k umělcově pobytu na Sobotecku a k jeho třem výstavám v Sobotce. Na závěr otiskujeme vzpomínkový článek akad.malíře Jana Špály.

Dále uveřejňujeme hodnocení letošní IX.Šrámkovy Sobotky a ohlasy některých jejích akcí. Omlouváme se všem, na které se již nedostalo místo. Těch příspěvků však bylo tolik, že při nejlepší vůli nemůžeme všechny otisknout. Některé použijeme v příštích číslech.

Z dalších článků i z příspěvků do našich pravidelných rubrik vybíráme jen to nejdůležitější a nejaktuálnější, na zbytek se dostane také až v září.

Věříme, že se čtenářům bude líbit i nová grafická úprava Zpravodaje a že zlepšený vzhled přispěje k jeho dalšímu rozšíření.

V z p o m í n k y   n a   V á c l a v a   Š p á l u .

Můj bratranec Václav Špála se přestěhoval s rodiči a sourozenci do Sobotky jako osmnáctiletý ze žlunické cihelny, kde jeho otec byl panským cihlářem. Bylo to roku 1903, kdy si v Sobotce zřídili vlastní cihelnu. Chodívají jsme tam často. Já a Pepík Zajíčkův, syn cihláře, jsme vymetli kdejaký kout a hráli si na "placech" a na písku. Špála nás všelijak pokoušel nebo nám dával jablka a my mu drželi, aby nás mohl kreslit. Mám z té doby několik vytržených listů z náčrtníků, kde jsou naše skicy: já v slaměném kloboučku a Pepík v beranici, kterou stále nosil. Václav nosil také slaměný klobouk, chodil po cihelně a kreslil, na co přišel: tatínka, hranice cihel a trubek, dělníky, slunečnice, králíky, maminku a sestry.

Měli jsme ho všichni rádi, poněvadž byl stále veselý. Pak onemocněl a dvakrát si léčil plíce v Dalmácii - v Dubrovniku a na Korčule. To jsem se nemohl dočkat jeho návratu. Přijel vždy opálený a přivezl řadu kreseb i olejových obrazů. Chodil jsem téměř denně s rodiči do cihelny, kde se při čaji sedělo a povídalo dlouho do noci, zvláště když ještě přijel Václavův bratr František, profesor tělocviku a kreslení v dalekém Taškentu.

Pak o prázdninách v letech 1909 - 1912 jsem se u něho učil kreslit. To již byl absolventem malířské akademie, nosil černý široký klobouk a účastňoval se pilně prázdninového studentského života. Kreslili jsme všechno možné: vázičky s kytkami, ovoce, hrnky a te-
líře, později i vodovými barvami. Venda opravoval, vykládal a přitom skicoval nebo maloval olejem nějakou kytici. Hrozně měl rád kytky - měsíčky, konvalinky, tužipány a luční kvítí. Často maloval cihelnu se všech stran, kytky v zahrádce, ořehy cihelny a Humprechtem

v pozadí a silnici se stromy a košatou jabloní. Maloval vždy velmi rychle a mistrně kreslil. Sestry a rodiče kreslil při každé domácí práci i odpočinku.

V té době již také začal vystavovat: jednotlivé obrazy v Praze, v Dubrovniku a jinde, ale měl za sebou i první samostatné výstavy v Jičíně a o posvícení r.1907 v Sobotce. Ještě v témž roce následovala společná výstava s B.Kubištou v Novém Bydžově a o rok později opět samostatně v Mladé Boleslavi - na té již byl tištěný katalog a referát o ní otiskly Mladoboleslavské listy. Sérii těchto prvních výstav uzavírá opět výstava v sobotecké škole o posvícení r.1911 společně s učitelem Václavem Lemberkem.

Roku 1913 byl na studijní cestě v Itálii. Přivezl spoustu fotografických reprodukcí i kreseb slavných malířských a sochařských děl. Vyprávění nebylo konce, probírali jsme kostel za kostelem a galerii za galerií. Jeho zanícení zvláště pro antické umění bylo obrovské.

Pak prožil téměř tři roky I.světové války jako voják v Uhrách, potom s několika jinými umělci restauroval fresky a obrazy v pražských chrámech.

Po válce jsme opět chodili malovat do přírody. Do Humprechta, na Kost i jinam do okolí soboteckého. Viděl jsem Špálu mnohokrát při práci, i později v ateliéru v Praze, několikrát i na Sázavě. Maloval vždy velmi rychle, s úplnou vášní, někdy si jen rozvrhl obraz dvěma - třemi modrými čarami, jinak maloval hned barvami. Velmi často se toulal po okolí a hledal motivy a hlavně osvětlení, při kterém se dal motiv nejlépe malovat. Tak se chodilo na Kost a malovalo vždy v určitém hodinu.

Dobrym jeho společníkem byl učitel Václav Lemberk, zručný a šikovný malíř - amatér. Venda ho měl rád hlavně proto, že měl svůj osobitý rukopis, nikdy Špálu nekopíroval a často se přeli o zásady a výtvarný projev.

Roku 1919 se Špála oženil a jezdil do Sobotky k rodičům, později k bratrovi do cihelny a k sestram Mání a Řině do domu číslo 326 se ženou Janou, Žandou, jak ji nazýval. Někdy v této době vznikla také fresková vnější výzdoba domu č.326, při jejíž realizaci mu opět pomáhal Václav Lemberk. Škoda, že nebyla včas zachráněna před povětrnostními vlivy.

V Praze měl Špála tmavý ateliér v rodině rodičů ženiných v Mikulandské ulici, který pak přestěhoval do třídy Mikulášské. Později, než si postavil vilku s ateliérem ve Střešovicích, sdílel ateliér v Myslíkově ulici společně s architektem Vlastislavem Hofmanem.

Léta ubíhala, ale se Špálou jsem se stále často stýkal, ať to bylo na schůzích Mánesa, u mne v nemocnici nebo ve Střešovicích. Špála umělecky rostl, stával se známým a slavným. Nikdy však nezpychl, byl stále tím veselým a skromným člověkem, který miloval veselou společnost a hrozně rád a srdečně se uměl smát. Občas jsme se scházeli v sobotu v kavárně nebo ve vinárně Split, kam přicházeli též Ota Nejedlý, bratři prof.Saitzové, Emil Axman a Boleslav Vomáčka. O zábavu nebylo nouze, hlavně malíř Ota Nejedlý ji "držel".

Sobotka byla Špálovi druhým domovem. Každoročně sem zajížděl s výjimkou zahraničních cest do Itálie, Německa a Francie. A ze Sobotky si vždy přivážel bohatou žén prázdninových obrazů a kreseb. Roku 1933 nakreslil Špála soboteckým Baráčníkům prapor a byl poradcem při jeho vyšívání v Jedličkově ústavu v Praze.

Přišel rok 1937, kdy Mistr Frána Šrámek slavil šedesátiny. Přinesl jsem mu na Černý vrch od Špály dar - Zátíší s ovocem. Šrámek měl z obrazu velkou radost a oplátkou poslal Špálovi přátelský dopis a některé své spisy s věnováním. Obraz je dnes umístěn vedle Čapkovy "Alenky" ve Šrámkově domě v Sobotce.

Oba umělci se v té době ještě osobně neznali, ač jeden druhého znal z jeho díla. Teprve sobotecké prázdniny 1937, které byly ve znamení Šramkových šedesátníků, VI.rodáckého sjezdu, oslav 60 let trvání Sdružení studujících soboteckých a rozsáhlé Špálovy výstavy, svedly oba pozdější národní umělce dohromady. Zachytil jsem jejich setkání a společné vycházky v několika záběrech amatérského filmu ze soboteckého okolí.

Špálova výstava, uspořádaná péčí Sdružení studujících soboteckých byla v okresní hospodářské záložně a obsahovala 53 olejů a 56 kreseb a akvarelů. Její úspěch a ohlas byl tak pronikavý, že Špála poděkoval studentům nadšeným dopisem za její uspořádání a velebil Sobotku jako jedno z nejkulturnějších a nejpokrokovějších menších měst, která poznal.

Druhou světovou válku prožil Špála šťastně v Praze a v roce 1945 byl jako jeden z prvních poctěn titulem národní umělec.

A pak je to již neveselé. Na podzim se hlásí žaludeční choroba, v zimě zlomená ruka, pak pobyt a vyšetření na chirurgické klinice prof.Diviše, s nímž byl po dvacet roků v přátelských stycích. V únoru 1946 bezvýsledná operace. Rakovina. Ve svém dopise prof.Diviš vzpomíná přátelství se Špálou a lituje ho jako velkého umělce a dobrého, zlatého člověka, kterému není pomoci. Václav Špála umírá 12.května 1946.

20.května mu vláda vypravila státní pohřeb. Jeho tělo bylo převezeno z Mánesa na památný Vyšehrad a uloženo ve Slavíně.

Dílo Václava Špály je obrovské. Zanechal nám po sobě přes 2000 olejů a mnoho set kreseb a náčrtků. Značná část jeho díla vznikala v Českém ráji a v Sobotce. Namaloval u nás na 70 krajiných obrazů, přes 50 kytic a asi 300 kreseb.

Miloval a obdivoval Kost, kterou namaloval olejem asi 25x, Černý rybník na Kostě 5x, Hamprecht 11x, nepočítaje četné kresby tužkou a tuží.

Václav Špála byl moderní umělec, který rozšířil slávu českého malířského umění do celého světa. Jeho obrazy jsou ozdobou pražského Hradu, moderní galerie pražské i četných galerií venkovských. Najdeme je ale také ve světových galeriích Francie, Belgie, Velké Británie, Holandska, Německa, Norska, v Sovětském svazu, ve Spojených státech a Kanadě i v Jižní Africe.

Dr.Josef Boudyš

P ř e d š e d e s á t i l e t y . . .

S Václavem Špálou jsem se poznal, tuším, v roce 1905 v soboteckém Sokole. Byl to jinoch střední postavy, výrazného obličeje, s bujnou, umělecky upravenou tmavohnědou kyticí, s pohledem jaksi podmračeným. Nebyl však žádný morous, naopak - veselý hoch. Rád se smál takovým výbušným smíchem a způsob řeči býval rychlý.

Mladí lidé se snadno spřátelí. A tak Špála se svými sourozenci /bylo jich celkem devět/, kteří pocházeli z rovin, rádi s námi o prázdninách putovali po dosud pro ně neznámém kraji, plném romantiky. Nebyly to jen obvyklé nedělní vycházky na Kost, procházeli jsme všemi půvabnými kouty Soboticka, i méně ještě tehdy známým údolím Žehrovky. Tu mladý posluchač Akademie nacházel bezpočtu vděčných námětů, které zachycoval perem, tužkou i štětcem. Vraceli jsme se vždy za veselého zpěvu nových pro nás písní moravských, slováckých i slovenských, s kterými nás seznamovala Václavova sestra Řina, studentka olomouckého Pöttingea.

Špála dovedl několika tahy zmocnit se předmětu. Jednou jsme opékali u Špála na břehu nad cihelnou buřty nad ohníčkem. Václav

náhle spatřil zdálky přícházeti po silnici vandrovního s perem za kloboukem. Náhodou neměl při sobě papír, půjčil jsem mu tedy svůj notes, do kterého červenou tužkou v okamžiku výstižně nakreslil jeho hlavu.

Vzpomínám si také na první Špálovu výstavu obrazů v Sobotce, k níž plakát nakreslil sám. Tento plakát jsem loni, nemaje o něm po-
tuchy, našel ve svých lejtrech. Text zní:

Výstava obrazů V.Špály
ve dnech 25.- 26. srpna v Sobotce od 9 - 12, 2 - 5 v pra-
covně dívčí školy, II.p. Vstup 20 h ve prospěch "Sokola."
V neděli 25.t.m.v 10 hodin v místnosti výstavní přednáš-
ka V.Špály "O boji v umění", na kterou občanstvo zvláště
budiž upozorněno.

Obrazy jsou prodejně.

Výstava se konala o posvícení v r.1907, kdy právě 25.VIII.byla neděle a 26.posvícenské pondělí. Na plakátu rok nebyl uveden, což zavadalo později příčinu k omylům.

Výstava byla uspořádána autorem za spolupráce Sokola, vkusně upravena a také byla ofotografována. Čistý výnos pro Sokol byl 33K, 34h. Nepamatuji se již bezpečně, které obrazy byly vystaveny. Určitě si vzpomínám na portrét v plenéru sl.Márinky Rottové /olej/ a na Krajinu s vrbami pod Osekem, kterou si koupil sobotecký rodák MUDr Jan Horna z Jičína. Rovněž nevím, zda jsem poslechl přednášku.

Můj osobní styk vztahuje se tedy hlavně na prázdniny let 1905-1907. Prázdniny 1908 a 1909 jsem trávil mimo Sobotku a v říjnu 1909 jsem nastoupil vojenskou službu ve Vídni, kamž mi došla přes Sobotku poslední pohlednice od Špály z Dubrovniku. Pak se již naše ži-
votní cesty rozcházel. Zůstaly jen vzpomínky na společně prožité krásné mládí v Sobotce a radost z úspěchů přítele malíře, národního umělce Václava Špály.

Před léty uveřejnila semilská Beseda mou vzpomínku na Václava Špálu s reprodukcí jeho perokresby přání k Vánocům v alšovském du-
chu a s fotografií tří tehdejších přátel - Václava Špály, Františka Šolce a Václava Peči.

prof.František Šolc

Špálova výstava obrazů v Sobotce o posvícení v roce 1911.

V roce 1911 k obohacení tradičního posvícenského programu uspo-
řádalo naše Sdružení studujících soboteckých a Klub turistů výsta-
vu obrazů malíře Václava Špály a odborného učitele Václava Lember-
ka, který tehdy učil na sobotecké měšťance. Špála jako student byl
naším členem. Lemberk byl zanícenější amatér, lepší muzikus než ma-
líř, který hledal pro své malování teoretické poučení o malbě a pa-
trně trochu i technické vedení u Špály. Jako jeden z nejmladších
členů Sdružení jsem byl posazen k pokladně. Mohu proto ze své pa-
měti vydolovat trochu vzpomínek na výstavu.

Byla na ní vystavena především dalmatská žeh drobných akvarelů
Špálových, v červené a v modré, žeh, kterou přivezl, když si léčil
vážně nemocné plíce. Tyto dalmatské obrázky byly to nejoriginál-
nější na naší výstavě. Byly to ony početné kouzelné obrázky rané-
ho Špály, které jsou dnes tak hledány milovníky výtvarného umění.
Pak tu bylo několik portrétních studií, hlavně rodinných, s nimiž
se dodnes setkáváme ve Špálovských publikacích a výstavách - a po-
sléze několik rozměrnějších obrazů - olejů. Připamatovávám si ži-
vě letní Prokopské údolí, komponované ve svěžích, prosluněných,
červencových barvách. Znovu a znovu jsem nad tímhle obrázkem po-
stával a pokoušel se pochopit, proč malíř vidí svět a podává jej

tak, jak právě na tomto obrázku učinil a proč je jeho vidění tak zcela jiné než vidění mého nedávného učitele Lemberka, jehož jsem měl upřímně rád, jehož obrázky - možná že do určité míry právě proto - se mně líbily víc než Špálovy. Přiznám, že jsem tehdy do Špálovy tvorby nevnikl a ani jí neporozuměl. Vedle mne nebyl nikdo, kdo by mne poučil a zeptat se Špály, studenta staršího, jsem se já, mladší, netroufal vůbec. Mohl jsem se na vystavené obrázky vynadívat dosyta, protože návštěvníci naší výstavy byli nečetní.

Těm, kteří přicházeli a dívali se, dělo se nějak podobně jako mně. Špálově kresbě a malbě nerozuměli ani oni. Také jim se obrázky učitele Lemberka líbily víc. Poznali tu zcela spolehlivě třeba vrby na Brixově louce s Humprechtem v pozadí, o Špálových obrazech usoudili krátce a břitce: "mazanice". Tohle je třeba říci si zcela upřímně. Vystavené obrazy byly prodejné, kupců však bylo málo. Ještě spíš se koupil některý obrázek Lemberkův. Špálovy obrázky, dva nebo tři, zakoupil poslanec Jindřich Maštálka. Vzpomínám, že pávabné akvarely z Dalmácie byly po 20, 25 nebo 30 korunách. Tenkrát si zámožnější sobotečtí občané dali ujít vzácnou příležitost, aby si okrášlili své měštanské příbytky Špálovými "mazaninami". Jejich dnešní potomci se mohli pyšnit, že jsme u nás vždycky dobrému, zdravému, modernímu českému umění rozuměli a že jsme svým nadaným lidem uměli pomáhat.

Miroslav Vlach

Dopis Václava Špály Sdružení studujících soboteckých, psaný na podzim roku 1937 po umělcově výstavě v Sobotce.

Mladí přátelé!

Konečně se dostávám k tomu, abych Vám poděkoval za všechnu Vaši námahu, kterou jste měli s výstavou svých obrazů. Měl jsem radost, s jakou chutí jste se pustili do podniků v malém městě jistě riskantního a deficitního a že jste se toho nelekli přes výstrahy starších rodáků soboteckých. I já jsem pokládal výstavu v Sobotce za věc nejistou a odvážnou a moc se mi do toho nechtělo. Nečekal jsem tu tak veliký zájem o mé obrazy, ač vím, že kulturní věci těšily se v Sobotce vždy velkému zájmu, vždyť odtud vyšla řada znamenitých lidí. Ale obrazy jsou přece jen věci, pro kterou má celkem málo lidí smysl a pochopení. Proto tím více mě překvapil tak veliký úspěch a počet návštěvníků. I v městech mnohem větších na výstavách delší čas trvajících bývá návštěva menší nežli byla u Vás za těch několik dní.

Překvapily mě v Sobotce i velmi způsobilé výstavní místnosti, které ochotně nám dala k dispozici Okresní hospodářská záložna a které jsme lehko upravili k vystavení obrazů.

Při zahájení výstavy, které se muselo uskutečnit pro nedostatek času následkem podniků rodáckých již v sobotu odpoledne, shromáždilo se mimo oficiální hosty hodně účastníků nejen soboteckých, ale i ze vzdáleného okolí.

Proto tímto vzdávám čest nejen Vám mladým, ale i všemu občanstvu soboteckému a z okolí, u kterého jsem našel takovou kulturní vyspělost, kterou by člověk stěží hledal v tomto malém prostředí.

Přeji Vám, abyste i nadále projevovali tyto kulturní snahy a čiperností a nesli si tak do života, který dnes není nijak lehký, plno této odvahy a síly, bez které není úspěchu.

Srdečně všechny zdraví a ruce Vám přátelsky tiskne

V. Špála

Václav Špála a Sobotcko.

/ Ze vzpomínek jeho syna Jana /

Přes zimu byl otec vždycky v Praze, ale příliš tu nemaloval. Potřeboval ke své práci teplo, jasné světlo, syté barvy a hlavně svěží přírodu a venkovské prostředí. A proto ve městě jen studoval, hodně četl a psal, připravoval výstavy, schůzoval a hádal se s kritiky. Svě obrazy jen promýšlel, aby věděl přesně co chce, až se postaví před malířský stojan. A na jaře odjel s celou rodinou na venkov, kde byl šťasten a kde udělal většinu díla. Opustil diskuse v zakouřených kavárnách, i všechny umělecké teorie a spory. V podvědomí měl jistě a pevně zakotveny získané zkušenosti, zapomínal však nyní na ně, na ty všechny různé směry, poučky i vlivy. Na dlouhou dobu se zabral jen do své práce. Nemaloval tedy ani podle vzorů z Paříže, ani podle připomínek kritiků nebo umělecké komise, ale jen podle své nátury. Tak si uchoval neporušený názor, jenž již od svého mládí v Sobotce nejasně tušil a který si postupně pevně sformoval mnohaletou prací. Proto mohl malovat svobodně a kurážně a vytvořit nakonec původní a osobité dílo.

S malováním táta nezačal ihned. Nejdříve se dlouho procházel po kraji, bavil se s místními lidmi a přitom důkladně poznával prostředí a hledal motivy pro své obrazy. Našel si jich pouze několik, mnoho o nich uvažoval, stále se k nim vracel a později je zpracovával vícekrát v různých obměnách. I když žil dlouhá léta v Praze, zůstával stále venkovánem. Kdo ho potkal zrána v lese se sukovicíxxx a s uzlíkem hub, jistě se domníval, že má před sebou pokojného venkovského strejce a ne "divokého" fauvistu, který čte filosofické spisy, vede ostré polemiky v novinách a maluje nezvyklé obrazy, před nimiž tehdy stáli v rozpacích nejen návštěvníci výstav, ale často i kolegové malíři z Mánessa se svými jednostrannými doktrinami.

Než začal tvořit, sžíval se otec delší dobu s prostředím, z něhož vyšel, které mu bylo blízké a pomáhalo mu uskutečňovat jeho malířské plány. Dospíval ve svém pocitu postupně k tomu, co jeho přítel básník St.K. Neumann vypověděl takto:

Se stromy a balvany, s travou a řekou, se zvířít, s hmyzem jsem
Chci, aby bory, louky a vody voněly z dnů mých a chvílí: jedno.
Jsem zde teď, haluzka domácí půdy, hrouda a já jsme jedno,
pro sebe jsme se narodili, abychom sobě žili...

Nemusel se pak obávat, že bude individualistický, subjektivistický, příliš hrubě tesaný, těžko pochopitelný - a já vím, co všichni mu vytýkali. Cestu k lidem si po počátečním období neuznání jeho odvážné obrazy přece jen našly.

Když se táta konečně pustil do malování, byl velmi pilný. Po řadu dní odcházel každé ráno do kraje, pokud mu to počasí jen trochu dovolovalo - a udělal do odpoledne obraz. Maminka za ním musela přinést oběd. Měl rád krajinu před bouří, kdy se na obloze hromadí zlověstné mraky a je cítit napětí před blížícím se střetnutím. Miloval nejen krajinu lyrickou, ale i temnou a dynamickou, přímo pod prostředním dojmem řádění živlů. Viděl v tom svůj osud, sebe - dnešní dobu velkých převratů. I velké formáty podařilo se mu šťastně dokončit na jeden zátah, ačkoliv často při posledních úderech štětce již padaly první těžké kapky. Otec namaloval podle skutečnosti téměř všechny své obrazy, jen v mládí, když hledal formu, kterou by se nejlépe vyjádřil, když se prokousával ke svému výrazu, namaloval několik krajin a figurálních komposic podle dřívějších kresebných studií.

Kytici před malováním dlouho upravoval, postavil za ni své obrazy krajin, aby měla vhodné pozadí, a teprve když mu celé zátiší po několika změnách úplně vyhovovalo, namaloval vše přesně tak, jak

to viděl před sebou. Snad právě proto jeho obrazy květin působí tak živé, svěže a skutečně, ačkoliv dobře víme, že jdeo výtvarnou básen a ne o iluzi skutečnosti. Táta si nikdy nic nevymýšlel, maloval vždy jen svět našich smyslů. Kompozici obrazu řešil před vlastním malováním, když si vybíral motiv. Byl realističtější než mnozí realisté, proti nimž bojoval.

Když otcí v krajině překážel necitlivě postavený transformátor, raději motiv nemaloval, než aby špatnou stavbu prostě vynechal. Často mi připomínal, že příroda má své zákony a svou logiku - a to je nutno respektovat. Strom v krajině namaloval vždy přesně na jeho místě a ne kde by se mu snad zdánlivě lépe kompozičně hodil. Byl přesvědčen, že jeho umístění je výsledkem přírodních podmínek a že jinak bude obraz lež, jen umělá a neživotná stavba. Byl trochu zklamán, když se dočetl, že jeho velký vzor a učitel Paul Cézanne namaloval prý třeba část krajiny, načež se otočil a doplnil obraz prvky a motivy z jiného místa.

Maloval rychle, nerad práci přerušoval, pař prý by obraz neměl jednotu. Měl předem přesnou představu jak bude dílo vypadat. Nakreslil si s jistotou nejdříve vše modrou barvou na bílé plátno bez jakýchkoliv rozvrhů, skic nebo jiné přípravy. Nikdy nepodmalovával obraz temperou nebo jinou technikou. Barvy kladl na suše našepsované plátno a la prima, aniž by původní kresbu porušil. S jejím barevným působením počítal předem. Nedodělával ani neopravoval dodatečně obrazy v ateliéru. Když nebyl s prací spokojen, smyl čerstvě nanesenou barvu terpentýnem a později namaloval na plátno něco jiného.

Jeho tvůrčí postup je snadný a rychlý jen zdánlivě. Předpokládá dlouhou přípravu, jistý a pevný názor, kreslířskou obratnost a pohotovost a velké soustředění. Každé ochabnutí nebo uvolnění se hned projeví. Je tu stále nebezpečí, aby člověk při malování tak říká je "neuletěl". Táta vždy prohlašoval, že namalovat obraz je ta největší dřina, že však námaha nesmí být na díle znát, obraz nesmí být "vypecený". Člověk musí být stále ve střehu a přivést svou dobrodružnou výtvarnou hru k vítěznému konci, jako bedlivý šermíř. Je nutno přesně vědět, kdy přestat. Táta v sobě měl něco z čínského zamyšleného umělce, který dlouze studuje a pozoruje věc, k níž má niterný vztah - a posléze vytvoří výsledné dílo během okamžiku v charakteristické zkratce, v níž je celá jeho životní zkušenost a filosofie.

Tehdy jsem myslel, že všichni malíři pracují jako otec. Později jsem ovšem poznal, že jeho způsob je dosti neobvyklý a velmi, velmi obtížný. On sám tak nedokázal malovat, když neměl dostatek klidu, byl nemocen, nebo když nebyl z jiného důvodu v dobré kondici. Musel si předem připravit pro malbu příznivou pohodu - a tu nalezal v kraji svého mládí.

Chodil jsem s tátou rád ven, nosil jsem mu jeho oblíbenou "mal-kastnu" a okukoval jsem, jak to dělá. Pškoušel jsem se ovšem také sám kreslit a malovat. Vycházeli jsme obvykle časně zrána, neboť táta miloval - jako jeho druh Frána Šrámek - čiré a stříbrné ranní světlo, rozechvívané svěžím větrem. K večeru, kdy sluneční světlo žlutne a na krajinu padá klid, táta nemaloval.

Pracoval na různých místech doma i v cizině. Několik zájezdů k moři jistě pomohlo jeho rozjásané i zadumané paletě barev. Jedinou úlohu v jeho tvorbě má i povodí jihočeských řek, kde se definitivně našel, kde dovršil šťastně dvacetiletý malířský vývoj a zahájil své modré období. Základní význam pro formování jeho uměleckého názoru má však jeho Sobotka, kam se vždy vracel domů - do cihelny. Zde si často osvěžoval své zážitky z dětství, inspirující rozhodným způsobem jeho tvorbu. V Českém ráji našel naši zemitost, zpěvnost i zadumanost, tu tvrdošijnost malého a stále ohrožovaného národa. Zde pochopil bezpečně to, čím cítil, že se liší od součas-

ných francouzských malířů.

Některé občany Sobotky mrzí, že tu otec nemá rodný dům. V cihelně ve Žlunicích, kde se otec narodil, to však vypadalo stejně jako ve Špálově cihelně v Sobotce. Myslím, že rozhodující je pro každého člověka kraj, kde prožije svá mladá léta, kde se začíná rozhlížet po světě a vytvoří si životní filosofii, kde má přátele a cítí se doma. A to bylo pro tátu vždy Sobotecko.

Jeho pařížský zápisník z roku 1911 je zaplněn výpisky z knih francouzských autorů, dojmy z Paříže (většinou nepříznivými) a spoustou náčrtů obrazů a soch z Louvre. A uprostřed tohoto zdánlivého "podléhání cizím vlivům a francouzské škole" narazíme náhle překvapeně na kresbu známého pahorku s Humprechtem, dělanou zřejmě z paměti, pod níž je poznámka:

"Někdy se mi zdá, že jsem nemusel ani cestovat, moc vidět. Mohl jsem sedět na svém dílci pole v krajině mně tak známé a k srdci přirostlé. Celý daleký svět jevil by se mi v mé obrazotvornosti, jak bych si ho vytvořil; věřil bych v něj nativně jako člověk pobožný ve svého boha. Jsem-li v cizině, teskná touha mě táhne k místu, které mi přirostlo k srdci".

SKONČILA IX. ŠRÁMKOVA SOBOTKA

Šrámkova Sobotka, která byla vždy zaměřena na nějaké obecně důležité a aktuální téma v oboru literatury a českého jazyka, chtěla v roce 20. výročí osvobození upozornit na dosud zanedbávanou oblast naší kultury - na umění řečnictví. Konala se od 10. do 18. července 1965. Seminář a diskuse měly ukázat, jakou moc má živé slovo v ústech řečníka, a hledat v jazyce samém i v okolnostech mimojazykových možnosti a prostředky, jak zvýšit kulturu řečnického projevu.

Již ohlášení námětu vzbudilo značnou pozornost tisku, rozhlasu, u mnohých institucí i korporací i u jednotlivců, kteří vystupují jako řečníci. Tak se k účasti na IX. Šrámkově Sobotce přihlásili nejen učitelé, kteří jsou věrnými návštěvníky Šrámkových Sobotek, ale i advokáti, členové národních výborů a Sborů pro občanské záležitosti, lektoři Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí, funkcionáři Spolku přátel žehu, zástupci Ústředního domu lidové tvorivosti, Osvětového ústavu v Praze a j. Svě zástupce sem vyslaly i

redakce některých časopisů a Československý rozhlas v Praze. Celkem se k týdennímu pobytu sjela stovka lidí z Čech, Moravy i Slovenska, které zajímal námět letošní Sránkovy Sobotky. Ti z bližšího okolí dojížděli denně.

I. Program :

Byl sestaven tak, aby přinesl pozitivní výsledky všem účastníkům, i když zastupovali různé obory.

Základní ton udal zahajovací projev národní umělkyně Jarmily Glazarové, která svým živým a zaníceným slovem ukázala, jak důležité místo v občanském životě zaujímá řečnictví a v čem je jeho působivost.

Doc.Dr.Eva Kamínková, CSc, z Filosofické fakulty Karlovy university otevřela posluchačům pohled do řecké a římské minulosti s jejími vynikajícími řečníky a s rozsáhlou teorií řečnictví a dovodila, jak i řečnictví středověku vycházelo z antických základů. - Dějiny řečnictví rozvinul dále Dr.Alexandr Stich, CSc, z Ústavu pro jazyk český CSAV a promluvil o přípravě a stavbě řeči a o potřebách a úskalích řečnictví dnes. - Gramatiku pro řečníky důvtipně a vtipně probral Dr.Antonín Tejnor z Ústavu pro jazyk český CSAV.

Ke slovu přišli i praktikové: Eva Seemannová vysvětlila základy techniky mluveného projevu, hlasovou hygienou se obíral MUDr.Ivan Šupáček z foniatrické laboratoře lékařské fakulty Karlovy university.

Tak v historické a teoretické části semináře byli účastníci poučeni o řečnictví a řečnicích starověku, středověku, baroka a doby obrozenecké. Živé pozornosti se těšil portrét kazatele Mistra Jana Husa a rozbor řečnického stylu Františka Palackého. Výklady dospěly až k popisu projevů našich současníků, zvláště Antonína Zápotockého. Obraz orátorského umění od minulosti až k dnešku doplnily přehrávky desek s řečnickými projevyv podání vynikajících herců; desky vybral a ráz jednotlivých projevů vysvětlil režisér Čsl.rozhlasu Jiří Hraše.

Pro praxi si seminaristé odnášeli poznatek, že dnešní době odpovídá odpatetizovaný, logicky stavěný, prostý projev. Jeho základem je jazyk spisovný, prvky jazyka hovorového nebo obecného mají význam funkční. "Rem tene, verba sequentur" - drž se věci, slova přijdou sama - je sice zásada správná, ale platí stále i rčení "orátor fit" - řečníkem se stáváš. Máme se učit nejen mluvit, ale i vystupovat na veřejnosti, jak ukázala beseda o společenském vystupování na schůzích a při veřejných projevech, na nichž se někdy překvapivě ukáží základní neznalosti kultury chování. Besedu řídila prof.Marie Hejnová.

Mnoho se mluvilo i o tom, že velikým nepřítelem, který škodí celému veřejnému i soukromému životu a kazí i jinak dobrý řečnický projev, je fráze. Proto do celkového programu dobře zapadla proti frázi bojující Havlova Zahradní slavnost, svěže zahrnaná dramatickým odbohem Kolár ZK AZNP Mladá Boleslav. Smysl hry v úvodním slově vysvětlil prof.Dr.Mirko Novák z Filosofické fakulty Karlovy university.

Závěrečný řečnický mítičk, jehož režii měl Jiří Hraše, trpěl trochu obavou řečníků, aby nebyli patetičtí a zdáli se co nejméně řečníky. Pozoruhodný byl výklad JUDr.W.Mandáka o soudním řečnictví, srdečně zapůsobila přednáška Jáná Dubníčká z pedagogické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě o vztazích mezi našimi národy od dob Štúrových až do dnešek. Dobře obstáli i representanti Sobotky Draho-míra Bílková-Kyzivátová a Petr Pfeiffer. Nevšední námět si zvolila Jarmila Petránková z Hradce Králové, když vzpomínala na dojem, jakým na ni působilo řečnické vystoupení Fidela Castra na shromáždění v Santa Glara. Palma vítězství si odnesl akademik Ctibor Blatný, když se - brzy po návratu z Vietnamu a den před odletem na Kubu - přišel do Sobotky vyznat ze své lásky k vietnamské přírodě a lidu a ze své

víry v moc vědy, pěstované v široké světové spolupráci. Vystoupil i zástupce Klubu přátel poezie, básník Miroslav Florián, který přednesl své verše. Smetánova Hudba a Čapková Chvála české řeči, přednesená Julií Charvátovou, ukončila u nás dosud ojedinělý podnik.

Z hojných diskusí vzešel jednomyslně přijatý požadavek, aby řečnickým cvičením a otázkám řečnického projevu byla věnována náležitá pozornost na všech středních i vysokých školách, a aby po vzoru jičínského okresu byla do soutěží tvořivosti mládeže a pracujících zahrnuta i řečnická vystoupení. Přednášky soboteckého semináře, které ještě letos na podzim vydá Osvětový ústav v Praze, by se mohly stát základem a vodítkem při obhovození péče o kulturu řečnických projevů.

Na průkopnický čin IX. Šrámkovy Sobotky v této oblasti upozornily a upozorňují i časopisy, hlavně Rudé právo, Kulturní tvorba, Práce, Svobodné slovo, Lidová demokracie, Mladá fronta, Literární noviny, Pochodeň, Semilský ROZVOJ, jičínský Předvoj a jiné. Podrobnější ohlasy tisku přineseme v příštím čísle. Iniciativu Šrámkovy Sobotky několikrát uznal i Československý rozhlas. Ozvaly se rovněž i některé významné instituce a žádají materiály ze semináře nebo se domáhají přednášek tiskem vydaných.

II.

Šrámkova Sobotka by nebyla Šrámkovou Sobotkou, kdyby se na ní neobjevila poezie. Zazněla o tradičním "poetickém odpolední" na soboteckých zákoutích a pod Humprechtem v podání souborů z Pardubic, Ledče nad Sázavou, Svitav, recitačního studia Prahy, Jičina, Sobotky. (Iniciativní článek Jiřího Hraše k této otázce přineseme příště). Verše zaplnily většinu programu i na večeru vítězů literární soutěže Šrámkovy Sobotky, básněmi byla zpestřena též večerní beseda při návštěvě Šrámkova domu.

Studiu básnických děl a jejich interpretací byl věnován třídní kurs uměleckého přednesu, který tu pro lektory a recitátory Východočeského kraje již po tři roky pořádá Krajské osvětové středisko z Hradce Králové a Ústřední dům lidové tvořivosti z Prahy.

Škoda, že nemoc nedovolila brněnskému Rudolfu Waltrovi přijet s originálním zpracováním Hiltonovy povídky Sbohem pane profesore.

III.

O Šrámkově Sobotce byla letos již potřetí zhodnocena literární soutěž Šrámkovy Sobotky. Její výsledky a referát o večeru vítězů jsme přinesli 14.VII (v čísle 4), jen znovu připomínáme, že by stálo za to některé práce vydat tiskem.

IV. O r g a n i z a c e .

1. O většinu stálých účastníků Šrámkovy Sobotky se starala EVZ (Exkursně vzdělávací základna), kterou vedla Dra. Bílková-Kyzivátová. Přes stísněné ubytovací poměry byli členové EVZ s pobytem v Sobotce spokojeni. K tomu přispívalo i velmi dobré stravování ve školní jídelně, řízené Zdenkou Holubovou.

S povděkem přijímali účastníci Šrámkovy Sobotky i to, že byli na nádraží nebo na náměstí uvítáni členy recitačního studia Šrámkova domu a že jim byla zavazadla dopravována povozem k ubytovně.

Exkursně vzdělávací základna se také starala o organizaci a odborné vedení vycházek a výletů, které byly vítanou protiváhou pracovní náplně semináře a seznámily účastníky s pozoruhodnostmi blízkého i vzdálenějšího okolí.

2. Úkoly společenského střediska plnil Šrámkův dům.

3. Dobré služby vykonával Zpravodaj IX. ŠS, který s pomocí Osvětového domu v Jičíně a širokého okruhu spolupracovníků vycházel denně a přinášel cizím návštěvníkům i domácím lidem pohotově potřebné informace i pestré články.

4. Kus dobré propagační práce splnil i originální a vkusný plakát a pozvánka, provedené podle návrhu akad.malíře C.Špeliny a diskuse kolem něho.

5. Návštěvníkům přišly vhod i dvě kolekce fotografií, vydané Orbisem - "Sobotka" se snímky Marie Šechtlové a "Frána Šrámek v Sobotce" se snímky Dr.Jaromíra Kuchaře. Oba soubory, doprovázené čtyřjazyčným informativním textem, se hned staly hledanými suvenýry stejně jako knížky Jarmily Glazarové a Václava Frýby podepsané autory.

6. Dobře se osvědčily patronáty soboteckých závodů a organizací nad jednotlivými kulturními pořady. Jejich zástupci nejen zahajovali jednotlivé akce, ale připravili i květiny pro účinkující atd.Zde zaslouží největší uznání Poděbradské sklárny (s.M.Mašindová), dále družstvo Sněžka (s.Kapsová), ČsČK (MUDr.Tomášek) a JZD (s.V.Kutek). Svůj slib - zajistit dozor na výstavě v Šolcově domě - splnila tak jako loni velmi dobře místní obec Baráčníků. Největší dík patří L.Vogelové, A.Břvové, A.Hányšové i ostatní.

7. Je samozřejmé, že si celý podnik vyžádal dlouhou přípravu a organizační pohotovost. Pětičlenné sobotecké pořadatelstvo, na němž většina práce spočívala, je proto vděčno všem, kdo mu jakýmkoliv způsobem pomohli. Vážíme si porozumění MNV v Sobotce a zájmu odboru školství a kultury ONV v Jičíně a KNV v Hradci Králové (na několika pořadech byli s.Dvořák, Šrátek a další), ocenujeme spolupráci Domu osvěty v Jičíně (s.Štál aj), Krajského osvětového střediska v Hradci Králové (s.J.Vavříčka) a Ústředního domu lidové tvořivosti v Praze (s.J.Šrámek). Mnoho znamenal zájem Československého rozhlasu v Praze (s.M.Bekerusová a J.Hraše) i v Hradci Králové (s.J.Jareš). Veliké služby prokázali sobotečtí rodáci v Praze (zvláště Dr.Karel Samšínák a Josef Volf). Ze soboteckých občanů zasluhují díky ti, kdo se přičinili o zlepšení města úpravou prostranství, chodníků, výkladních skříní (zvláště n.p.Kniha), zahrádek i domků. Zasluhou vedoucího OSP v Sobotce s.J.Houdka a jeho spolupracovníků byla dokončena včas fasáda Šrámkova domu i rodného domu Fráni Šrámka. Dík patří i všem, kdo se starali, aby svítil do noci Humprecht a na náměstí aby stříkala kašna, dále těm, kdo přijali pod svou střechu cizí návštěvníky (zvláště rodina Fiedlerova) a těm, kdo ochotně věnovali svůj volný čas přípravě a zajištění plynulého chodu celého týdne (zvl.O.Beneš, PŘ.Bureš, A.Hejnová, J.Molata, R.Hošek, L.Slavíková, členové RSSD atd).

8. Nepodařilo se však letos z některých příčin dobře uspořádat ohlášené výstavy na Humprechtě (v.Špála) a v Šolcově domě (lidová tvořivost) tak, jak bylo úmyslem přípravného výboru; největší pozornost budila výstava moderního plakátu ze sbírek Národní galerie v přednáškovém sále Státní spořitelny.

V. Z á v ě r .

S výsledkem IX.Šrámkovy Sobotky můžeme být vcelku spokojeni. Její ústřední námět rozvířil zájem mnoha významných institucí i široké veřejnosti o otázky řečnictví, které dosud byly opomíjeny. Chystaný sborník přednášek ze soboteckého semináře bude jistě vítanou pomůckou všem, kdo se ve veřejném životě uplatňují jako řečníci, a bude podkladem k dalšímu rozpracování námětů, které tu byly nadhozeny, i k realizaci požadavků, které vyplynuly z diskusí.

I z hlediska propagace Sobotky je význam Šrámkovy Sobotky nemalý: rok co rok přitahuje Šrámkova Sobotka nové návštěvníky, a ti se potom stávají sami propagátory našeho kraje. Příliv cizích návštěvníků přináší ne vždy uznávaný a docenovaný prospěch ekonomický.Dobrou propagaci však leckdy podkopává i to, že Sobotka nemá dost ubytovacích možností.

Dvoji milí hosté letos v Sobotce.

Byli to jednak učitelé - účastníci IX.Šrámkovy Sobotky, jednak učitelé - malíři. Jezdí do Sobotky každoročně, ale letos měli zvláštní ražení. K prvním přibyli i právníci, pracovníci národních výborů, novináři atd, ke druhým jejich kolegové z NDR a Maďarska.

První prožili osm dní v přátelském a družném kolektivu při zajímavých pořadech IX.ŠS, druhí, vedeni prof.B.Andresem a V.Kamelským, procházeli Sobotecko po deset dní s malířskými stojany a paletami.

Oba kolektivy bydlely ve škole, kde se jim líbilo hezké a čisté ubytování. Stravovaly se ve školní jídelně. Zde vyslovovaly uznání nad jejím účelným, čistým a vkusným vybavením a velmi dobrými a chutnými jídly. Zahraničním přátelům velmi chutnaly české buchty (recept použijí doma) i klasické knedlíky.

Mnozí ze soboteckých občanů se pozastavovali nad tím, že tito hosté mohou bydlet a stravovat se ve škole. Ale to není nic neobvyklého. V řadě měst - stejně jako u nás - existují již mnoho podniků Exkurzní vzdělávací základny ROH, jejichž členové si sami platí celý pobyt a přitom získávají další vědomosti a poznatky pro svou práci ve škole.

U nás je EVZ organizována od roku 1957; do letošního roku se tu vystřídalo na 550 účastníků. Mnozí se k nám vraceli několikrát. A často přijíždějí i v průběhu školního roku s výpravami svých žáků, aby i je učili milovat náš krásný Český ráj a jeho bohatou kulturu.

Co obdivu, nadšení a okouzlení si odváželi letošní účastníci obou EVZ, se nedá ani vypsát. Líbily se jim ukázněné sobotecké děti i srdečnost a ochota našich občanů - a to spolu s nádherným obrazem krajin se jim vrylo do srdcí, takže máme opět mnoho nových upřímných přátel mezi Čechy, Slováky, Němci i Maďary.

A to již stojí zato!

DBK

Z ohlasu letošní Šrámkovy Sobotky...

Celý program IX.ŠS patří do současných potřeb socialistické společnosti jako patří chleba k životu člověka. S růstem inteligence lidových mas, s růstem estetického citění, které víc a víc ovládá lid zbavený základních starostí o svou existenci materiální, musí nutně růst i kvalita veřejného projevu. A to i na malých obcích, v malých organizacích.

Letošní IX.Šrámkova Sobotka by měla být i podnětem pro nejvyšší místa našeho veřejného života k zahájení soustavné výchovy řečnického umění počínaje od školy až po lektorské sbory, působící v politickém a veřejném životě.

Po svém příchodu domů bychom měli s odpovědnými činiteli zhodnotit situaci, jak vypadá u nás, a pomoci uskutečnit podobné cykly přednášek pro řečníky a referenty v rámci krajů a okresů.

Stanislav Pávek, ONV Ústí n/Orl.

Přiznávám se, že z počátku jsem neměl k programu IX.ŠS - o umění řečnickém - nedůvěru. Téma se mi zdálo příliš odlehle od programů dřívějších Šrámkových Sobotek. Ale již první věcná a pečlivě připravená přednáška Dr.Evy Kamínkové, dále skvělý výklad prof.Marie Hejtové a závěrečné matiné s kouzelným vyvrcholením paní Julie Charvátové (abych uvedl alespon některé pořady) ukázaly, jak vhodné a důležité bylo zaměření programu letošní ŠS. A to po všech stránkách: s ohledem na čistotu a krásu české řeči, věcnost, technické provedení i bezvadné vystoupení řečnickovo.

S pocity pohnutí vzpomínal jsem přitom některých svých profesorů z dávných dob studentských. Na mladoboleslavském gymnasiu to byl vy-

nikající češtinář prof. Vítek, jehož výklady z české literatury byly dokonale vybroušenými řečnickými drohokamy co do formy i obsahu. Profesor Zdeněk Kamper nám zase svým pečlivým uceleným výkladem přibližoval politické, hospodářské a zvláště kulturní děje té které doby tak sugestivně, že jsme je viděli vždy před sebou jako na plátně.

A vzpomínám-li na universitu - jaká to byla krása, ty přednášky starých slavných profesorů, z nichž každý byl autoritou a osobností! Například profesor Janovský, který přednášel v rukavičkách, vždy pečlivě oblečen v redingotu, v tuhém límci a v náprsence. Ten nás již svým zjevem fascinoval a jeho systematické výklady z kožního lékařství, které prokládal četnými napínavými epizodami ze svých bohatých zkušeností, jsme poslouchali se zatajeným dechem. A kde je profesor Karel Lhoták rytíř ze Lhoty, který nám svou půvabnou češtinou připomínal Vladislava Vančuru a dovedl nás upoutat a okouzlit i při tak studené vědě, jako je farmakologie! To bylo umění, které v nás vzbuzovalo hluboký zájem a pozornost. - A akademik prof. Josef Pelnář, skvělý řečník a improvizátor z oboru interní medicíny! A ještě musím uvést našeho vynikajícího chirurga a řečníka prof. Rudolfa Jedličku, který svou řeckou hlavou a zvlněnými vlasy připomínal řeckého boha, jenž sestoupil z Olympu, aby svými zázračnými rukama dělal kouzla a odnámal lidem bolest.

Bylo by těch krásných profesorů více a člověk na ně do smrti nezapomene. Nevím, jak vypadají poměry dnes, ale seminář vyzněl tak, že umění řečnické upadá. A je to škoda, protože je to umění krásné a potřebné, jako každé dobré umění. Působí na rozum i srdce a podněcuje k činům. A za to, že nám je IX. ŠS připomněla, musíme poděkovat.

Dr. Josef Boudyš

M. Vlach: Obnova ochotnického divadla v Sobotce v roce 1857 /dokončení/.

Byli to studenti, a to studenti nejmladší, kteří ve stojatých vodách sedmileté nečinnosti uměli u nás vydupat kypivý život společenský, spojený s ušlechtilou zábavou, třebaže tu byli studenti starší, vysokoškoláci, kteří přiložili ruce k dílu až když byly zdolány první překážky a prokletěna cesta. Byl to další kámen k dobré a podnětné divadelní tradici sobotecké, která pak prošla desetiletými pozeňnané činností. Mnohdy to byli jenom studenti, kdo na bedrech nesli místní divadelnictví.

Hospodářsky pracovali svědomitě a obezřetně.

Po 108 letech udělme jim absolutorium. S pochvalou!

P o z n á m k a :

Stať mohla být napsána po nálezů potřebné dokumentace v našem Městském archivu okresním archivářem prom. hist. Karolem Bílkem, který mi ji přátelsky dal k dispozici. Děkuji mu vřele.

Získaným materiálem bude podrobněji upraven respektive doplněn text mé rozsáhlé studie "Sobotka a divadlo. Kulturní kronika malého města.", jejíž první díl končící rokem 1862 je v rukopise zhruba hotov. M.V.

O p r a v y :

1. pokr., 3. řádek textu: za slovo "hlavně" vsuňte slovo "studentů"
15. řádek textu: za slovo "předsedy" vsuňte "rakouského"
4. pokr., 1. řádek textu: škrtněte text "pro pobavení obecnstva volá po dobrých vese"

K U L T U R N Í   V Ý R O Č Í .

9.srpna uplyne 50 let od smrti MUDr. Hynka Pelce.

Narodil se 31.července 1844 v malé, dodnes stojící dřevěné chaloupce č.163 v Sobotce a jen s největším úsilím si sháněl prostředky, nutné ke studiu. Dne-s nám již téměř nic zřídka jeho titul zemský zdravotní referent, takřka bez povážlivosti procházíme kolem jeho reliéfu na rodáckém pomníku na soboteckém hřbitově. Rádka jeho odborných spisů má však dodnes svou cenu, i když většinou už jen historickou. Žil v době, kdy medicína prodělávala bouřlivý vývoj, který bedlivě sledoval. Vynikl jako organizátor zdravotnictví a hygieny v Praze a později v celých Čechách. Zajímavé bylo např. jeho vystoupení proti Boleslavákům, kteří se r.1896 snažili snižovat význam bakteriologického vyšetření vody.

Kytičku na jeho hrob položil letos doc.František Gel v krásném životopise Pasteurově /Přemožitel neviditelných dravců, 3.vydání, SNDK Praha 1965/, kde cituje část Pelcovy statě o vzteklině.Všechna tři vydání Gelovy knihy byla rychle rozebrána.

S

R o z s e v a č   ž i v o t n í   r a d o s t i .

Nazval jsem si ho tak, když jsme jej před 33 lety ukládali v červnu k věčnému spánku na hřbitově pod Humprechtem. To pro jeho milý pohled, vzácný takt, vlídnou řeč a tiché úsměvy, jimiž dovedl obdarovávat všechny, s nimiž se v životě stýkal. A takto jej máme před očima i dnes při vzpomínce na sté výročí jeho narození.

Ředitel Josef Bureš byl jihočeský rodák. Narodil se v okresním městečku Veselí n/Luž.10.srpna 1865. Studoval na pedagogiu v Soběslavi. Po maturitě působil 2 roky v Mladějově a 7 roků ve Psenicích. Roku 1894 zakotvil v Sobotce, kde byl od r.1918 ustanoven řídícím učitelem a v r.1924 dostalo se mu čestného titulu ředitel školy. Roku 1927 odešel na odpočinek.

Za dlouholetého působení v Sobotce účastnil se velmi čile a mnohostranně osvětové práce. Přes 35 let byl redaktorem měsíčníku Sobotecký věstník (1896-1932). V letech 1919-1931 vedl Okresní sbor osvětový v Sobotce od jeho založení. Za 13 let nevynechal ve funkci místopředsedy Okresní péče o mládež ani jedinou schůzi. Horlivě pracoval též v odboru ČsOK. Za doby, kdy byl předsedou Jeřábkovy družstva, byly vydány ČAVU v Praze Jeřábkovy dramatické spisy. K 50.výročí trvání soboteckého Sokola (založen 1869) uspořádal památník, v němž otištěn, kromě jiného Raisovy vzpomínky na sobotecká léta a Šrámkova básně Větre, prapory hrej... Od příchodu do Sobotky působil nepřetržitě na průmyslové škole pokračovací. Zasloužil se o postavení samostatné budovy pro ni. Byla to první budova živnostenské školy pokračovací na Jičínsku. Jejího slavnostního otevření 27.srpna 1933 se však již nedočkal.

Bohatá byla i jeho činnost vlastivědná a kulturně propagační. Do sborníku Náš domov přispěl v letech 1925-1928 řadou článků z místní sobotecké vlastivědy. Byl autorem propagační brožurky o hradu Kostí, jež vyšla v mnoha vydáních. Podle zápisů profesora Alex. Bernarda (1859-1912) napsal studii o soboteckém jennostpánovi Fr. Vetešníkově (1784-1850).

Josef Bureš, usměvavý rozsevač životní radosti, zemřel v Praze 8.června 1932. Pohřben byl v Sobotce 11.června, neboť i on nosil citlivě značku podhumprechtského kraje...

V.Frýba

Dne 2.srpna 1965 zemřel ve věku 77 let spisovatel a dramatik František Langer, člen té generace, která po první světové válce významně zasáhla do vývoje české literatury a zvláště dramatu.Byl také v přátelských stycích s Fránou Šrámkem /viz Knížku o Šrámkovi, str.77/.

V.H.

Kratičký pozdrav Josefu Knapovi.

Milý Josefe Knapo,

bylo Ti 28.července pětadesát. V tomto mladém věku se nesluší obírat se vzpomínkami, to ponecháme stařečkům a staženkám. Ale přeci mi to nedá, abych se - zcela výjimečně - nevrátil v myšlenkách tak 30 - 40 let zpět, do doby našeho společného prázdninového putování po soboteckém kraji. K Roubence v Plákanku, na loučku v pleskotském údolí anebo, to nejráději, k starému panu Krázkovi v Libošovicích. Tam brunátné maďarské víno rozvzružovalo jazyky k jiskrným debatám a naladovovalo k žertům i tichému porhovování. Tak aspoň v myšli zvedám číši krázkovského a připíjím Ti za všechny, kteří kolem Šrámka sedávali v útulné libošovické hospodě. Buď požád tak ztepilý a rovný, pevný a pilný, upřímný a milý!

Tvůj Vašek

L i t e r á r n í z e S o b o t e c k a

- V hlasu revoluce 14.V. byla otištěna básně Fr.Šrámka Šťastné vydychnutí.
- Jihočeská pravda informovala své čtenáře, že do Památníku národního písemnictví byla předána literární pozůstalost básničky Simonetty Buonaccini, ve které jsou i dopisy Fráni Šrámka. 30.V.
- Pražská Svoboda uvedla 5.VI.vzpomínku na výročí narození St.K.Neumannova verši Fráni Šrámka. O jejich přátelství psaly i jiné listy.
- Jihočeská pravda 9.VI. a Lidová demokracie 20.a 22.VI.citují z díla Fráni Šrámka ve fejttoncích o létu.
- Plzeňská Pravda upozorňuje 12.VI., že v Makově hraje Lidové divadlo z Plzně 3.VII.Šrámkovo Létu.
- Fotografie z inscenace Šrámkova Měsíce nad řekou přináší Nové Svitavsko 18.a 23.VI. Hrál se ve Svitavách.
- Amatérská scéna č.7/65 přináší fotografii z poličské inscenace této hry.
- O průběhu a výsledcích letošního Šrámkova Písku přinesly od 8.do 20.VI.několik článků Jihočeská pravda, Mladá fronta, Rudé právo, Lidová demokracie, Svobodné slovo, Rovnost, Literární noviny a 25.června také Československý rozhlas v Zrcadle kultury.
- Mladá fronta 4.VI.a Lidová demokracie 6.VI.psaly o práci režiséra Václava Krásky na televizním filmu "Oklamal" podle povídky Fr.Šrámka.
- Rudé právo, Mladá fronta a další listy oznámily 23.VI., že v Praze byla odhalena pamětní deska na domě nár.umělce Václava Špály ve Střešovicích. Mladá fronta se o V.Špálovi zmínila i 6.VI. a 19.VI.
- V Pochodní 10.VI.se nás těžce dotkla hrubá a nespravedlivá kritika knihy V.Frýby Joža Zindr - Jsme květy této země z pera K.Hornáka. Naopak příznivě ji recenzuje prof.V.Kamelský v Učitelských novinách č.25/65. Obsáhlou a věcnou recenzi této knihy uveřejnil také Kulturní život 2.VII.1965 z pera Štefana Druha /Zabídané dílo/.
- V Kulturní tvorbě č.27/65 recenzoval J.Pích výbor z díla DA Vistů Červená sedma (obsahuje i povídky Joži Zindra).
- Práce začala v červenci otiskovat na pokračování reportáž Dr.Václava Solce "Mezi bolivijskými Indiány".
- Literární noviny č.24/65 a Lidová demokracie 12.VI.oznamují, že byl zrušen Pergnerův Poetický kabaret v Lakoru. Tato otázka se dotýká i Mladá fronta 18.VI. Edvarda Pergnera můžeme nyní občas slyšet v Čsl.rozhlasu a jeho novou hru chystají v Brně.
- Rudé právo 26.VII. přineslo článek Jaroslava Šimánka: Naše kniha v Lipsku. Jeho nové recenze poezie byly v Rudém právu 21.VI.a v Mladé frontě 17.VII.
- V Učitelských novinách 30.VI.otiskuje M.Medonosová životopis pokračovacího učitele - komunisty Jaroslava Mánka, který učil i na Sobotecku (Domousnice).

- Dr. Karel Samšínák uveřejnil v Živě č. 3/65 článek První panda odchován v zajetí a v Živě č. 4/65 článek Mravenec Formica uralensis Ruzsky nalezen v blízkosti našich hranic.
- V Měsíčníku Veleobce sdružených obcí baráčníckých v Praze č. 7/65 publikuje Ing. V. Truhlář článek Kdy a kde se narodil Matěj Kopecký.
- V Kulturní tvorbě č. 24/65 bylo kritizováno rozšiřování těžby písku pod Troškami v pískovně ve Střelci.
- Technická práce č. 6/65 má na obálce barevný obrázek Škody MB 1000 pod hradem Kostí.
- V červnu 1965 vyšlo 1. číslo měsíčníku V. župy Baráčníků v Mladé Boleslavi, který se jmenuje Ze života Bušovcovy župy. V kreslené hlavičce najdeme hezké vyobrazení Humprechtu a Trosek. V červeném čísle jsou též zprávy o soboteckých baráčnících.
- Rudé právo 2. VII. psalo o zkouškách nových strojů na obdělávání cukrovky v Markvarticích. Fotografie z obdělávání cukrovky v JZD Nástup uveřejnila Pochoden 16. VII.
- V červnových číslech Předvoje najdeme články Fr. Šturma "Náš Váňa" a J. M. "Manka a Hanka" o době před dvaceti lety, poznámku Sobotečtí ochotníci se probudili, informace o čestných dárcích krve v Turnovských brusírnách v Sobotce, několik drobných zpráv z Markvartic a celou stránku dojmů delegace družstevníků z Jičínska (mezi nimiž byli i ze Sobotce) ze Sovětského Svazu (o tom psala i Pochoden 19. VI.) V červenci píše Předvoj ve všech číslech o Šrámkově Sobotce, dále přináší články o práci sobotecké pekárny a o Evě Seemannové, fotografii z polních prací v Mladějově, informace o Libošovickém filmovém létě, o havarii v Oseku, o pomoci ZDS v Sobotce Slovensku, o zájezdu JZD Markvartice do NDR, článek Dr. J. Filsaka o táboření atd.
- Články o Šrámkově Sobotce zaznamenáme souhrnně příště.

S O B O T E C K Á V Š E H O C H U Ť

Sobotáci ve světě: Je známo, že Sobotáci se dostali již do mnoha zemí. Dr. Václav Šolc pracoval v Indonésii, ve Vietnamu a v Mongolsku, Dr. Karel Samšínák byl v Číně, Hana Němečková v Koreji, Josef Zemlička pracoval v Chile, naši krajané žijí v USA, Kanadě, Austrálii a jižní Africe, abychom vyjmenovali alespon ty nejuvzdálenější země. Nyní jsme dostali pozdrav od studujícího V. ročníku VSCHT v Praze Radko Volfa, který je na 3 měsíčním ve Finsku. Pokud naše vědomosti sahají, je to první Soboták, který se dostal do země tisíce jezer.

Další pozdravy ze svých cest do zahraničí poslali naší redakci Jaroslav Šimunek a Radka Dolenská z NDR, Marta Sinková ze SSSR a rodina Staškova z Rumunska. Vladimír Halada dodává v pozdravu z Polska: "...mrzí mne, že se nemohu zúčastnit letošní ŠS. Jezdím mezi Váš rád, ale to, co poznávám tady na polském kursu ochotníků, bude snad prospěšné i nám."

Paní Marie Kotková-Šolcová z Prahy věnovala do Městského archivu v Sobotce rukopisy hudebních skladeb svého otce Jana V. Šolce. Jsou to dva cykly písní "Z rodného kraje" a "Lidové koledy z rodného kraje". Patří jí za to poděkování celého města a její čin je hodný následování.

V Místní lidové knihovně v Sobotce jsou prováděny velké změny. Za pomoci brigádnic Blanky Svábové a Aleny Kazdové byly nově zabaleny všechny knihy - a je jich přes 5000. Knihovník Jan Šolc napsal nové výpujční seznamy knih. Na podzimní období se chystají čtenářské besedy atd. Knihovna bude opět otevřena v září.

Sběratelé odznaků a milovníci Sobotecka, pozor! Byly vydány nové odznaky Humprechta, Kostí a Prachovských skal.

Šestistým odběratelem Zpravodaje Šrámkovy Sobotky je pan Josef Barkman z Dobšic.

Ve dnech 26. a 27. června sehrály děti z Libošovic v režii a na scéně obětavého Květoslava Fryšného dramaturgizaci Sekorova Ferdý Mravence. V poslední den školy pak opakovaly toto představení pro žáky sobotecké školy a čistý výtěžek určily na pomoc postiženým oblastem Slovenska. Děti hrály s chutí, nejvíce se líbila M. Valášková jako Ferda Mravenec a L. Hloušek v roli brouka Pytlíka.

V Libošovicích sehraává v kulturním životě obce stále větší roli družstevní klub Vesna. Nyní připravil filmové léto a jeho program až do září si vydali na vkusném letáčku. V červenci a srpnu hrají každou neděli, středu a pátek, v září jsou nedělní představení věnována přehlídce starších českých filmů. Podobná iniciativa by neškodila ani jiným družstevním klubům.

Našim přátelům v Bakově n/Jiz. blahopřejeme k desetiletému výročí trvání jejich vlastivědného kroužku. Uspořádal za tu dobu velmi mnoho významných akcí a jejich časopis Bakovsko, který vychází již sedmým rokem, je pro nás příkladem.

Kulturní kalendář jednou větou: 6.VII.1930 zemřel řídicí učitel František Duchon. 6.VII.1935 byla odhalena pamětní deska Josefu Ladislavu Turnovskému na jeho rodném domě. 14.VII.1871 zemřel básník V. Šolc a r.1880 mu byl péčí Sdružení studujících soboteckých postavěn pomník. 28.VII.1825 byla zahájena stavba dráhy České Budějovice-Líneč podle projektu Františka Gerstnera. 4.VIII.1885 se zřítily klenba soboteckého kostela. 7.VIII.1835 se narodil v Sobotce klavírní virtuos Alois Sokol. 9.VIII.1895 zemřel v Dolním Bousově vlastenecký buditel Sobotecka P. Damián Šimůnek. 24.VIII.1498 byla Sobotka povýšena na město.

21.VIII.1875 se narodil v Sobotce nejstarší bratr Fráni Šrámka Gustav, který od r.1918 pracoval v Turnově, kde byl později ředitelem berního úřadu. Dožil se 82 let. - 22.VIII.1960 zemřel ve věku 17 let jeho vnuk Dalibor, nadaný astronom, syn nejmladšího Gustavova syna Josefa. Oba jsou pochováni v Turnově.

Josef Šrámek

V České Skalici se konala výstava obrazů nár. umělce Václava Špály. Další jeho výstavu otevřeli 4.července ve Žďáru n/Sáz.

Československá akademie věd zadala u akademického sochaře Václava Hlavatého vytvoření pamětní desky slavného parazitologa S. Prováska. Deska bude odhalena v Jindřichově Hradci v listopadu 1965.

KS

V pořadech pražského Rokoka, v rozhlase, v televizi i ve filmu se často setkáváme se skoro Sobotákem Zdenkem Najmanem. Všimli jsme si ho zvláště ve filmu J. Suchého a J. Šlitra "Kdyby tisíc klarinetů" a o jeho výkonech v Rokoku píše pochvalně Svobodné slovo 25.VI.

Školská a kulturní komise ONV v Jičíně věnuje své zasedání 20.srpna Hodnocení STMP v jičínském okrese a letošní Srámkovy Sobotky.

Co připravuje OB v Sobotce? Na posvícení (kromě taneční zábavy v sobotu a v pondělí) schraje Východočeské divadlo z Pardubic v sokolovně veselohru J. Brandona-Thomase Charleyova teta. Na 7.září se připravuje vystoupení Uměleckého souboru ministerstva vnitra se zpěvačkou Janou Malknechtovou a dalšími populárními umělci v pořadu M.Horníčka "Písničky a Sherlock Holmes".

Přečetli jsme si v pamětní knize n.p.Kniha, prodejna v Sobotce: "Každý rok jsme na Srámkově Sobotce a nikdy nezapomeneme navštívit prodejnu knihy. Jsme vždy mile obslouženi a navíc vždy dostaneme, co žádáme. Je to k uvesření.

František Brzou, Lipnice n/Sáz.

13.června sekonala na hřišti u školy v Sobotce odložená spartakiáda. Líbily se výkony všech žáků sobotecké školy i ostatních cvičenců. Obětavé výkony podali i o týden dříve, kdy cvičili za velmi nepříznivého počasí v Jičíně. Ženy se účastnily 20.VI.okrskové spartakiády v Popovicích a pak již ti nejlepší odjeli do Prahy.

Z Vašich poslejších dopisů...

Prof.Karel Janků, Jablonec n/N.:

Tímto rozmanitostmi bohatým a zajímavým Zpravodajem pod Srámkovým jménem se Vám šťastně podařilo nahradit cyklostilovaný zpravodaj Spolku rodáků a přátel soboteckých v Praze... Obráží hlavně současnost, ale citlivě zachovává i souvislost s minulostí a těží z ní.

Oldřich Tyrychtr, Turnov:

Způsobilo mi nemalou radost, že Sobotka je opět literárně čilejší... Když jsem listoval posledními čísly, měl jsem dojem, jako bych se procházel někde tam u nás, kde jsem chodil do školy, poprvé vystoupil s Fejfarovým hudebním kroužkem, požíval se na Humprecht a chtěl nechtě zabloudit i k Srámkovu hrobu. Toto vše a mnoho dalšího je tak naše...

Antonín Franců, Liberec:

...těším se na každé číslo, které nám Sobotkám tolik přibližuje naše rodné město. Váš časopis již nečtu jenom já, ale těší se na něj též moji spolupracovníci, kteří si jej vypůjčují a litují, že jejich rodná (a větší) města nenašla způsob, jak jim přibližovat jejich bývalý domov.

Sobotečtí jubilanti: 3.VII.1895 se narodila Františka Nová. 4.VII.se dožil 65 let Josef Kalvach. 9.VII.bylo 92 roků Kateřině Kyzivátové. 12.VII.oslavila 75.narozeniny Markéta Jelínková a 21.VII.stejné jubileum ~~AnnaxKrskové~~ František Drholec. Týž den bylo 70 let Antonii Houžvičkové. Na 25.VII.připadly 80.narozeniny Anny Krskové a 75.narozeniny Anny Klečalové. 28.VII.vstoupila mezi šedesátníky Marta Mašindová. 2.VIII.bylo 80 let Antonínu Patričnému a o den později 70 let Anně Pavlouskové.

Dokončení studií: 11.VI.promovala v aule Karolina MUDr Zorka Hynková-Ortová z Trutnova a 22.VI.tamtéž MUDr. Alois Kafka ml.ze Sobotky. 29.VI.promovaly v aule Karolina absolventky Pedagogické fakulty KU Zdenka Bernartová a Hana Šolcová z Dolního Bousova a Hana Vitnerová z Letnan, všechny původem ze Sobotky. Blahopřejeme!

Dne 17.VI.1965 ukončil svá studia na konzervatoři absolventským koncertem Vladimír Vranovský, rodák z Dobšína. Na konzervatoři studují i další bývalí členové Fejfarova hudebního dětského souboru ze Sobotky Miroslav Kejmar a ing.Bedřich Chlumecký.

J.F.

Sňatky: 14.VI.uzavřeli sňatek v Sobotce Josef Bláha se sl.Alenou Krupičkovou z Hubojed.- 17.VI.byli oddáni v Praze Jaroslava Holečková s Jiřím Hindrákem z Libáně. 1.VII.byli oddáni na Hrubé Skále František Louma z Lovče se sl.Ivanou Háskovou. - 10.VII.se konala v Podivíně u Břeclavi svatba Stanislava Houžvičky se sl.Milenou Badalovou. - 17.VII.byli v Mladé Boleslavi oddáni Jaroslav Kanka se sl.Ludmilou Mlejnkovou z Dlouhé Lhoty a Miroslav Voda z Netolice se sl.Marií Báčkovou. - 24.VII.vstoupili v Sobotce do manželství Josef Cermánek se sl.Miroslavou Kolnerovou z Matic. - 7.VIII.byli v Sobotce oddáni Jiří Hoffman se sl.Evou Chrpovou. Všem upřímně blahopřejeme!

Úmrtí: 19.VI.zemřela Františka Zmrzlíková ze Sobotky ve věku 77 let. 26.VI.zemřela Hana Boháčová ze Sobotky ve věku 42 let. 27.VI.zemřela Františka Drholecová ze Sobotky ve věku 89 let a Ludmila Palová ze Železnice ve věku 68 let. 28.VI.zemřel Karel Lukeš ze Sobotky ve věku 75 let a Václav Novotný z Rytířovy Lhoty ve věku 90 let. 30.VI.zemřel Josef Ron z Nepřívěce ve věku 34 let a Hana Čechová z Podkosti ve věku 55 let. 3.VII.zemřel ve Višňové Karel Rotta ve věku 65 let. 9.VII.zemřela v Sobotce Anna Dráská ve věku 67 let.

Zpravodaj Šrámkovy Sobotky. Řídí redakční rada, grafická výzdoba Dr.Alois Kafka. Adresa: Zpravodaj SS, Osvětová beseda v Sobotce. Rozmnožuje: Střeďočeské tiskárny závod 219 Mladá Boleslav. Povoleno OSK ONV Jičín číslo N-04 - 51202. Uzávěrka tohoto čísla byla 11.8.1965. Vychází nepravidelně, cca jednou měsíčně.